

Berilo Jugoslovanskega odbora iz Italije

BOZZOVICCI

POŠILJA : IVAN UČENIKOV · KAIRO RUE MANSHAET EL MAHRANI ŠT. 5

Srednji vzhod

Št. 72

9. julija 1943.

VIDOV DAN

Narodni guslar, sa ovim prostim stihovima deseteraca, završava ovako jednu od najdirljivijih pesama o boju na Kosovu:

"Tu pogibe srpski car Lazar,
tu pogibe svekolika vojska;
mrtva leži na Kosovu vojska,
borila se pa se umorila,
propala je srpska carevina,
Srbi, braćo, i Bogu je žao!"

Braneci slobodu i nezavisnost srpskih zemlja pred jednim moćnim osvajačem, srpska vojska izginula je na Kosovu na Vidovdan 1389 godine. Vojska sa car Lazarem i svima vojvodama ostala je mrtva na Kosovu polju, ali je srpskom narodu ostavila u nasledje kosovski duh i kosovske tradicije. I ne samo medju Srbima, već su se sećanja na slavnu kosovsku pogibiju, u odbrani srpstva i hrišćanstva, prenela i na ostale krajeve Južnih Slovena sve do kršne Istre. I gdegod se vodila borba za slobodu, u Milošu Obiliću i u braći Jugovićima nalazio se najbolji primer požrtvovanja i bratske solidarnosti.

Vekovi su prolazili i naš narod davao je, s jednog kraja Balkana na drugi, u hajducima i uskocima, u zbegovima narodnim seobama, vse nove i nove primere junaštva, sve nove i nove žrtve za održanje svog imena i svog slobodnog narodnog duha.

I svakog Vidovdana lista onih, koje je narod u svom sećanju spominjao, koje je u dobroti svoje duše oplakivao, koje je u zahvalnosti svoga srca slavio, koje je u svojim stradanjima u pomoć prizivao, bivala je sve duža. Narod je ginuo i stradao, ali se njegova borbenost nije smanjivala. U borbu, pored živih, stupale su sve mnogobrojnije legije mrtvih vitezova, čije je prisustvo uvek davalo novu hrabrost i održavalo veru u pobeđu.

Njegoš je pevao: "Blago onom tko dovijek živi, imao se ra'šta i roditi!" A Ivan Mažuranić je naše neprijatelje opominjao: "Boj se onoga tko je vikô, bez golema mrijet' jada!" U ovim stihovima, koje su ostavili potomstvu naša dva najveća pesnika, nalaze se najbolje izražene kosovske tradicije i kosovski duh. I nije teško u njima otkriti duboke tajne junaštva i snage našega naroda. Izvori toga junaštva nikad nisu presušili, jer su se sa jedne generacije na drugu stalno prenosili. Prenosio ih je i povezivao lanac besmrtnih vitezova, onih koji su "mirali da bi dovijek živeli", onih kojima ceo narod kroz usta Njegoša jedino odaje priznanje da su se "imali ra'šta i roditi!"

Našem malom narodu junaštvo je davalo džinovsku snagu. Svaki osvajač našeg naroda, svaki ugnjetač njegove slobode nalazio se pred otporom koji nije nikad prestajao. I uvek je trebalo skupo platiti svaku borbu sa onim "tko je vikô bez golema mrijet jada!"

Nikad vidovdanska sećanja nisu bila toliko potrebna kao u današnjim prilikama. Jer nikad tragedija našeg naroda nije bila tako opšta, toliko široka i duboka; nikad njegova stradanja nisu bila tako bolna kao danas, kada je cela zemlja od Djevdjelije do Triglava pretvorena u Kosovo polje. Svuda se pale i ruše domovi, sela i gradovi. Pored boraca sa puškom u ruci svuda padaju još u većem broju nevidne žrtve žena i dece i onih hiljada mučeničkih taoca, čije živote neprijatelj svirepo i kukavički kosi i sve to naš svet strplivo podnosi, sa junaštvom dostojnom nove kosovske epopeje, radi održanja Jugoslavije i njene srećnije budućnosti. Po jednom instinktu i nadahnuću, koje ga nikad nije prevarilo, naš narod zna zašto se bije i zašto strada. Vidovdanska vera ga podržava da u toj borbi istraje do pobeđe.

M.S.

Nova kr. vlada

G. Miša Trifunović, ki je od Nj. Vel. Kralja Petra II. prejel mandat za sestavo nove kraljevske jugoslovanske vlade, je prejšnji teden predstavil Nj. Vel. Kralju svoj novi kabinet. Nova kr. vlada je sestavljena takole:

Miša TRIFUNOVIĆ, predsednik kr. vlade in minister notranjih poslov;

Slobodan JOVANOVIĆ, podpredsednik kr. vlade;

dr. Miha KREK, podpredsednik kr. vlade;

dr. KRNJEVIĆ, podpredsednik kr. vlade;

Milan GROL, minister zunanjih poslov;

general Draža MIHAJLOVIĆ, minister vojske

general Peter ŽIVKOVIĆ, zastopnik ministra vojske in minister za šume in rude;

g. BOBIĆ, prometni minister;

dr. ŠUTEJ, finančni minister;

dr. Boris FURLAN, minister za narodno vzgojo;

g. VLAJIĆ, minister socialnega skrbstva;

g. GAVRILOVIĆ, minister za narodno gospodarstvo.

VELIKI ĆASI-MALI LJUDJE

V prvem letu našega izgnanstva so se v vročem podnebnju faraonske zemlje pričeli pojavljati vse pogostejši primeri duhovne nezbranosti med nekaterimi našimi emigranti. Množenstvena krvoprelitja v Bosni, Hercegovini, Srbiji in drugod, zločinska divjanja Paveličevih hlapcev, stotisoči svežih grobov, neskončna trpljenja in stradanja, vse to se je zgnetlo nad duhom in značajem premnogih. K temu se je pridružila še vsa ogromna teža velike soodgovornosti za dogodke prvih dni naše vojne. Breme za povprečnega ponosnega človeka v resnici zelo težko, da bi ga nosil hrabro in stoično. Duhovi so klonili in posledice niso izostale.

Učinkovito orožje, s katerim je Hitler pregazil Evropo in ki se je z največjimi uspehi vtihotapilo v majhna srca velikega števila ljudi, ni bilo med zadnjimi sredstvi prividnih prusijaških zmag. Kapitulacija Francije ni pomenila samo uničenje francoskega orožja, mnogo hujša in naravnost katastrofalna je bila kapitulacija francoskega duha. Južnjaški narodi so že po svoji naravi in pod vplivom toplega podnebnja podvrženi velikemu duhovnemu kolebanju. Mnogo hitrejšje vzkipe, pa tudi klonijo ob razvoju dogodkov. Kdor je uočil razsulo duhovne odpornosti francoske samozavesti, kdor je razgovarjal z bednimi bolniki višijske bolnišnice, kdor je iz bližine gledal vse neravnovesje povprečnega francoskega premaganca, temu so se šele odprle vse grozote in obsežnosti francoske kapitulacije.

Vprašali boste, kaj tako strašno razjeda bolno francosko dušo? Odgovor na težko vprašanje ni lahak. Vse prezgodaj je tudi še deliti kakršne koli sodbe in obsodbe. Komer koli je pri srcu usoda in stanje velikega kulturnega francoskega naroda, se mu kar samo po sebi postavlja gornje vprašanje. Slišal sem ga v teh dneh v vsaki družbi. Po svojih lastnih opazovanjih bi dejal lahko samo tole: francoski narod je bolan na duši in srcu. Strah ga je pred stvarnostjo in sram ga je pred resnico. Samega sebe slepi z utvarami, ki vse izvirajo iz strašne bolečine do dna užaljene samozavesti. Povprečnemu Francozu v Severni Afriki je strašno hudo zakaj niso z njimi skupno propadli tudi Angleži. To je za njih neodpustljiv britanski greh. Boje se zmage osi, boje pa se tudi zmage Združenih narodov. Vse njihovo življenje je en sam strah pred bodočnostjo. Osvobojeenje domovine jim stalno lebdi pred očmi, ali to osvobojeenje bi moralo priti kot čudež z nebes, ne pa s pomočjo Združenih narodov. Iz teh in podobnih meglenih zablod izvirajo vsa trenja in politična nesoglasja takozvanih svobodnih Francozov.

Nehote in kar sama po sebi se človeku pojavlja vzporedba z našimi ozkimi prilikami tam v ožji, tam v širši in tudi tu v emigrantski domovini. Vsak uspeh rojaka in brata boli. Vsaka pomoč, ki ne prihaja iz lastne sobe v skupni hiši, peče. Da, osvoboditi moj dom, to že, ali samo z lastnimi člani družine. Vaški patriotizem ne sega preko plota zadnje hiše. Brata, ki ti prihaja v pomoč iz čiste, nesebične ljubezni; s polno zavestjo, da bije zanj in zate usodna ura, ne sprejemaš z odprtimi rokami in velikim srcem. Pogostokrat te razjeda zavist. Boli te nje-

gova zdrava duša, bole te njegovi svetli ideali, ki jih ti poznaš samo še iz pripovedovanja guslarske narodne pesmi. Peče te vest, da se je veličastvo vidovdanske zarje reztegnilo tja do furlanskih ravnin in Gospe Svete. Tako rad pozabljaš v teh najtežjih dneh, da si iz iste krvi, iz istega mesa in prepojen z istim duhom vidovdanskih junakov, glasnikov svobode za ves jugoslovanski narod v celoti.

Brat moj, po krvi, jeziku in duhu, bolan si, strašno bolan... Strezni se, ozdravi, brat moj! Preženi s silo vidovdanskega junaka mračne -oprosti-, včasih zlobne in hudobne misli! Spomni se brat moj, tovarišev tvojih po gozdovih in hribovih jugoslovanske domovine, ki krvave, gladujejo in včasih tudi obupujejo tam po naših ponosnih planinah, kjer nihče ne ve kje je fronta, kje je skupni sovražnik.

Spomni se, brat moj, tistih junakov in borcev v vseh vrstah na levi in desni, ki nič ne sprašujejo od kje prihajaš in od kod si doma! Tam, brat moj ne vodijo statistik in ne ugotavljajo odstotkov udeležbe Srbov, Slovencev ali Hrvatov. Tam, brat moj, so vsi jugoslovanski borci za svobodo in povečanje svoje velike domovine. Ko si nervozen, ko si bolan, ko si truden, ko si užaljen, ko si potr, ko si razdražen in zlasti kadar tudi v želodecu nisi trezen, ne obrekuj, ne govori neresnice in zlasti ne žali svojega lastnega brata!

Pa tudi ti, moj brat, ki sem te našel kjerkoli po neskončni Afriki, ne bodi preobčutljiv! Bodi velik po duši in srcu, bodi tak kakršen si bil v trenutku, ko si prestopil žično ograjo! Vedi, da je vse to, kar včasih mogoče zagreni tvoje razpoloženje in dobro voljo samo izraz trenutne zajedljivosti; veruj to ni Jugoslavija, ta šele pride.

Churchillou govor

29. junija je britanska prestolnica počastila predsednika Churchilla s tem, da ga je londonski mestni svet imenoval za častnega občana. Pri tej priliki je g. Churchill spregovoril v svojem daljšem govoru tudi tele besede:

"Vsakomer izmed vas so znani uspehi naše ofenzive v Tunisu, ki je postavila izven boja 350.000 Nemcev in Italijanov, ki so bili ujeti, ubiti ali ranjeni. Znanе so vam tudi številke vojnega materiala in ladjevja, ki je bilo zaplenjeno ali uničeno."

Nato je g. Churchill nadaljeval:

"Druga zmaga ni nič manj pomembna, to je bitka v mesecu maju proti podmornicam v Atlantiku. V tem mesecu so Nemci uporabljali vse svoje sile, da bi preprečili številne naše konvoje, ki so pluli proti Veliki Britaniji z živili in vojnim materijalom. Sovražnik je za en sam napad uporabljal 15 do 20 podmornic. Zračne in pomorske sile Kanade, Britanije in Amerike so se postavile v bran in sovražnika popolnoma porazile. Trideset sovražnih podmornic je bilo v mesecu maju zanesljivo potopljenih. Strahovito zadeta sovražna podmorniška flota

se je zelo pomembno zmanjšana zatekla v varna oporišča, da ozdravi prizadete rane.

Posledice zmage v mesecu maju so se v juniju dobro pokazale, kajti v tem mesecu smo imeli manj izgub na ladjevju kakor v katerem koli izmed 48 mesecev odkar traja vojna. Ogromno povečanje proizvodnje ladjevja v Združenih državah, v Kanadi in Veliki Britaniji je bilo sedem do desetkrat večje kakor pa pretrpele izgube v mesecu juniju.

Tudi na tretjem bojišču smo v zadnjih dveh mesecih dosegli velike uspehe. Ogromne količine bomb je naše letalstvo zmetalo na industrijska središča Nemčije. V prvi polovici letošnjega leta je R.A.F. vrgla na Nemčijo 35 krat več bomb, kakor pa so mogli Nemci v istem času vreči na Britanijo. V eni sami uri je prejelo mesto Düsseldorf 2000 ton eksplozivnih in vžigalnih bomb. Pri tem smo izgubili 38 letal. Sovražnik pa je v celi prvi polovici letošnjega leta odvrigel na Anglijo 1500 ton bomb in pri tem izgubil 245 letal."

Glede položaja v Sredozemlju, zlasti pa glede

Italije je g. Churchill dejal med drugim tudi tole: "Do sedaj smo Italijo obdelovali z bombami neredno in samo kot uvod k dogodkom, ki bodo sledili. Že sedaj se Italijani sprašujejo z mrzlično nervoznostjo, kje jih bomo stisnili in kolikšna bo naša udarna sila. Nimamo prav nobenega interesa, da bi to veliko nervozo na kakršen koli način olajšali. Dobro vemo kako so oni sami postopali proti Turkom v Libiji, proti Abesincem in proti Albansem. Vsem nam je v spominu način napada na Grčijo in Jugoslavijo, pa tudi priprave, za napad na Egiptet."

V nadaljnjem svojem govoru je britanski prvi minister opozoril zavezniško javno mnenje da se ne udaja iluzijam kakor da bi bila invazija na Evropo lahka zadeva:

"Vsak amfibijski podvig velikih obsežnosti zahteva več mesecev skrbnih priprav, posebno, če je usmerjen na več držav. Danes ne morem povedati drugega kakor, da se bodo odigrale velike bitke v Sredozemlju in drugod še predno bo odpadlo listje z dreves.

POSLANICA NJ. VEL. KRALJA

Na letošnji Vidovdan je govoril Nj. Vel. Kralj na londonskem radiju vsem Jugoslovanom v zasužnjeni domovini. Povedal je tole:

Dragi moji Srbi, Hrvati in Slovenci!

Na veliki dan - Vidovdan - se obračam vsem vam Srbom, Hrvatom in Slovencem, ki ste s svojim postopanjem proti krutemu zavojevalcu pokazali, da ste pravi sinovi tiste zajednice - Jugoslavije -, ki jo ljubim iz vse svoje duše.

Na ta veliki dan pošiljamo svoje misli in zahvalo spominu onim, ki so svoja življenja v teku stoletij darovali za svobodo in napredek domovine. Zahvalimo jim se, da so nam zapustili neprecenljivo moralno silo in čvrsto narodno zavest. Njihova je zasluga, da ni mogla nobena oborožena sila zlomiti junaškega odpora, katerega občuduje ves svet.

Dobro vem, da mnogo razmišljate, kaj bo po vojni, ki jo bomo gotovo dobili skupno z našimi velikimi zavezniki. Ravno tako tudi vem, da želite vi vsi, dragi Jugoslovani, slišati iz svobodnega sveta nekaj več stvarnih činjenic glede naše bodočnosti. Popolnoma vas razumem. Vendar bodite potrpežljivi in ne udajajte se sovražni propagandi, ki poskuša zavajati, ker se zaveda, da je Jugoslavija eden glavnih činiteljev v našem delu Evrope. Bodite torej potrpežljivi in polni vere v naše velike zaveznike Britance, Amerikance in Ruse, ki nam bodo z vsemi silami pomagali, da zgradimo svojo jugoslovansko zajednico na osnovi enakopravnosti za vse ljudske sloje. Imejte polno zaupanje v boljšo bodočnost in smatrajte vse dosežane dogodke samo kot pre-hodne, kajti bodite prepričani, da bom vsemu narodu omogočil - kakor hitro bo osvobojen -, da sam sklepa o svoji usodi. Pri tem se bom držal načel prave demokracije.

Zaradi tega ni nobene razlike med vami in so zato zame, enaki vsi, ki hočejo pravo narodno zajednico Srbov, Hrvatov in Slovencev. Kakšno notranjo obliko bo imela to zajednica, to bodo določili pravi

narodni zastopniki v osvobojeni domovini.

Zato izražam svoje občudovanje vsem borcem ne glede na to pod kakšnim začasnim imenom se

borijo in ki so ravno v teh dneh z uspehom odbili nemško ofenzivo proti neranljivi Jugoslaviji.

Dragi Moji Srbi, Hrvati in Slovenci!

Napravite vse, da strnete svoje vrste pod geslom: "Za zedinjeno, demokratično, pravično, socialno zajednico vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev." Na današnji veliki praznik vas vabim vse, dragi Moji Jugoslovani, da pod krilatico: "Za čestiti križ in zlato svobodo" še složneje ohranite svoje dosedanje obnašanje in da tako bodočim pokolenjem zajamčimo naš skupni dom.

Živela naša skupna domovina, živela Jugoslavija!

IZ KAIRA V ALŽIR

II.

Kasno prihaja moje drugo pismo. Višje sile ne dovoljujejo nekontroliranega dopisovanja.

Tripoli — mesto velike zadrege, pasje ponižnosti, lizunstva in podobnih čednosti, katerih so bogati zaostali laški prebivalci tripolitsanske prestolice. Mesto kljub svojevrstni lepoti, človeka ne pritegne. Lahki so zapravili mnogo denarja, da bi svoji afriški imperialni trdnjavi dali videz kolonijalne moči, ali se ti naponi niso posrečili. Tu sem se je naselil mali človek, revež, ki mu domovina ni mogla odrezati koščka kruha. Država je mnogo več storila za učvrstitev svojega namišljenega ugleda, kakor pa za revnega izseljenca. Tripoli je poln spomenikov bahavosti, nabit pompozni javnih poslopij in predvsem vojašnic.

V zgodnjem jutru drvimo na letališče Castel Benito. Prav v zadnji minuti sva na aerodromu, kjer se gnetejo ogromne množine letal vseh vrst. Daleč tam v kotu sta dva ducata ameriških dvomotornih "Douglasov." Avto obstane pred "Douglasom", kateremu so dali ime "Arabella." Ameriški pilot že sedi za krmilom — in kadi debelo cigaro, v kolikor je že ni zgrizel. Simpatičen dečko je. V letalu je mnogo več udobnosti in prostora kakor v našem prejšnjem "Lockheedu." Že sam površni pogled pa zgovorno pove, da je "Arabella" debelušasta tetka, precej nerodna in težko gibljiva. "Nerodna je in počasna, vendar vzbuja zaupanje", pravim svojemu spremljevalcu, ki se samo prisiljeno smehlja. Njegovi "suhi" spomini na Tripoli niso najboljše vplivali na njegovo razpoloženje. "Arabella" je dolgo traso premlela do konca, predno se je odbila od tal. Tresla pa nas je po vseh predpisih. Skoro vsi potniki — 19 nas je bilo — so pričeli z vso naglico pripenjati pasove.

Izredno nizko letimo vso pot do morja. Niti 100 metrov nimamo višine. Debeluška se ne more pomiriti niti nad morjem. Višina ji ne diši, voda ji je ljubša. Meni je to kar všeč. Tako vsaj bolje opazujem obalo pod seboj. Zeleni nasadi počasi izginjajo. Našlbine laških kolonistov so vedno redkejše. Čisto nizko preletimo Zuaro. Mestece ima majhno luko. Nekaj manjših parnikov leži prevrnjenih. Tu pa tam se beli po kaka jadrnica. Smo tudi že nad obmejno naselbino Ras Agedir. V nekaj sekundah smo v tuniškem ozračju. Ben Gardan, prva trdnjava Marethove linije leži pod nami. Premaknemo se na celino. Pod nami se vije cesta za Gabes. Nekaj manjših slanih jezer lesketa v soncu kakor obširni ledenik. Rujavkastorumena planota se odpira v nepregledni puščavski svet. Nikjer nobenega življenja. Razločno vidimo nekaj razbitih francoskih utrdb. Pred nami štrli nasproti gorovje Matmata. Marethovo črto slutimo pred seboj. Smo nad Medeninom. "Arabella" je še vedno na višini 150 metrov. Sledovi bitke, ki je divjala tu pred nekaj tedni, so iz letala komaj vidni. Po kako vozilo, tank ali top, to je vse kar štrli iz peska. Arabella jo briše vendar hitreje, kakor pa bi mislil nestrpež. Naša debeluška se počasi dviga. Od

časa do časa malo zahrope, tudi stresa in spodtika se krepko ali tla rujavorumenkaste barve z velikimi lisami slanih jezer se le odmikajo. Je pa tudi že skrajni čas.

Strma, od dežja razrita in izprana pobočja Matmate so pod nami. Globoko v peščeno skalovje vrezani sledovi divjih hudournikov se križajo in izginjajo v globokih kotlinah. O vegetaciji ni sledu. Skladi peščenca se nizajo v rebrastih škrbinah, ki padajo strmo navzdol — mogoče 300 metrov globoko. Arabella kar preskakuje čez čeri in grebene. Preletimo Tebago — vrata, ki vodijo za Gabes. Tu je general Montgomery pomeril podplate Afrika-Korpsu. Nad El Hama smo.

Ogromno slano blato El Fedjad preletimo na njegovem vzhodnem delu. Zopet rinemo v gorovje. Djebel Berda mu pravijo. Tu so se Francozi dobro odrezali. Nad Gafso teče cesta in izza nje železniška proga Sfax-Tozeur.

Puščava dobiva za las ugodnejše lice. Tu pa tam se pokaže po kaka samotna beduinska naselbina. Ob bregu hudournika leži po kaka čisto majhna zelena lisa in tu je Arabec postavil svojo skromno kolibo. K sreči, da sva si preskrbela v Kairu dobre vojaške zemljevide, ki potujejo seveda iz roke v roko. Celo velikonočna številka "Bazovice" tu kar prav pride. Zemljevid Tunisa je za uteho radovednosti kar dober. Ko sem ga risal se mi niti sanjalo ni, da bom kdaj frčal po teh krajih. Pa je že tako. Ni to prvi slučaj. Spomladi 1935 leta sem risal Abesinijo za takratni ljubljanski dnevnik "Glas Naroda." Leta 1941 sem to zemljo prekrizal po dolgem in počez, pa še Sudan, del Belg. Konga, vso Ugando, Kenijo in Somaliland in še marsikaj. Za "Bazovico" sem risal Libijo in jo prevozil z avtom. V neki številki sem priobčil načrt luke v Tripoli. Po nekaj mesecih sem bil tudi tu. Risal sem Sicilijo, Sardinijo in Južno Italijo, ali bom romal tudi tja — med naše, ki jih ni malo. Sam Bog ve.

Naša Arabella se je spet ponižala na 500 m. Višinski zrak ji ne prija. Same zemeljske dobrote išče, kakor da bi ji tu bilo laže. Spet preletimo cesto in železnico. To pot sta to obe trasi Suza — Tozeur. V tem pa tudi že zapuščamo Tunis. Arabella mora ponovno v višino in to kar na 2000 metrov. Nič ji ni po volji, upira se in stresa, da kar poskakujemo. Daleč tam na desni leži Tebessa. Nadejali smo se, da se tu malo oddahnemo. Ali nič tega. Tri ure in pol smo že v zraku. Bil sem že tudi neprestano po deset ur, ali Arabella je kakor priletna devica; njena družba človeka kaj hitro naveliča. Goriva imamo še dovolj, zato rinemo kar korajžno naprej. Naša debeluška je spet vsa v elementu. Spodtika se in trese, da ti srce kar samo leze v hlače. Nič čudnega! Po navadi nosi po nekaj Jeepov, ali po 25 padalcev s polno opremo. Današnji gostje pa so ji očitno prenobel. S seboj imamo generala padalcev, ki pridno smrči na postelji pilota. Nekateri zvedavi sopotniki — to pot nimamo ženskih uniformirank — nekako začudeno bulijo v pilotsko kabino.

Gosti in težki oblaki dušijo ubogo debeluško. Motorja žvižgata, da stalno s prsti zapiram nosnici in napenjam sapo, da bi se odprli obe ušesni opni, ki se kar sami zapirata. Arabella je dobila korajžo. V nekaj sekundah švignemo skozi oblak. Ogromno morje vodnih hlapov leže pod nami. Samo konice strmih vršacev se dvigajo kot osamljeni otoki skozi belo zaveso. Včasih se zagrinjalo raztrže in v razpoki se pokaže divje razorano gorovje. Sonce sije s polno močjo, vendar vlada tu gorj mraz. Zavijamo se v plašče, zapiramo ventilatorje, ali kurja polt vztrajno pritiska na kolena in gole roke.

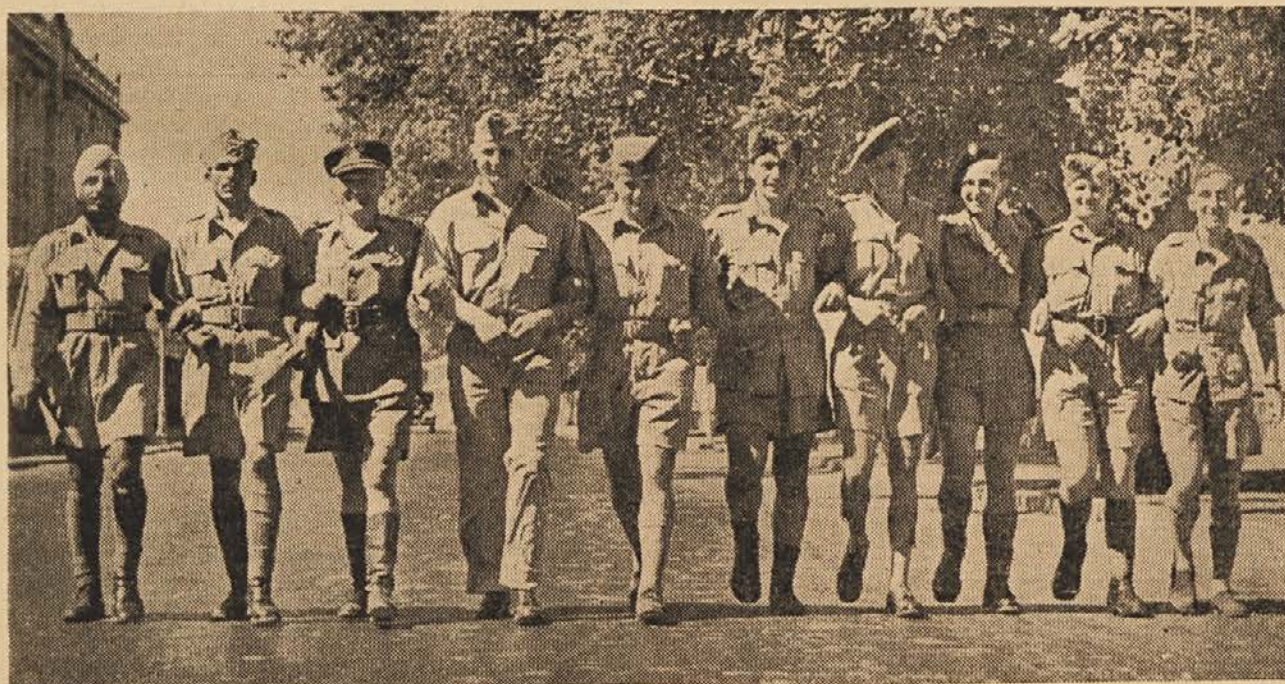
Arabella riže skozi tesne prelaze. Umirila se je. Na samem vrhu pod nami leži gorska vasica. Vse skromne hišice so zgnetene na kupu. Preveč jih je, pa so se nanizale tudi še po pobočju. Zakaj leže te vasice po najvišjih strmih vrhovih, mi ni popolnoma jasno. Najbrže zaradi varnosti in iz strahu pred poplavami. Življenjski pogoji so tu gori zelo skromni. Arabella plove dalje. Čedalje več zelenila povsod. Gosto grmičevje pokriva strme čeri. Ozke dolinice so gosto naseljene. Civilizirani svet se približuje z veliko hitrostjo. Visoka gorovja na jugu pokrajine Constantine, skozi katere ozračje letimo, so že pravi orjaki nad 2000 metrov. Tudi proti morski strani se dvigajo vršaci po 1300-1500 metrov. Veliko slano jezero El Tarf pod nami izgleda kakor ogromno drsališče. Dalje proti zahodu zemlja živo spominja na Belo Krajino. Neki tesnobni občutek za človeka, ki je mesece in mesece gledal puščavo, pa mu ta svet kar sam po sebi pričara pred oči košček domovine. Vzorne kmetije francoskih naseljencev dovolj jasno govore, kaj zmore pridna roka marljivega naroda. Mali ljubki grički in med nje si utira pot Arabella. Polagoma se spuščamo. Telergma se imenuje mesto našega pristanka. Gostoljubni Amerikanci, ki tu gospodarijo, so naju pova-

bili na kosilo, ki je bilo odlično. Odkar sem se nenadoma poslovil od kuhinje naših šolskih sester v Kairu ni bilo take hrane. Tripoli je želodec do dobrega izpraznil. Kornbif od jutra do večera nama je ob popolni suši in slabi vodi že kar presedal.

Točno ob napovedanem času smo se zopet vkrcali. Kmalu je pod nami moderno zgrajeno mesto Setif. Proti morju se dviga veličastno gorovje Malih Kabilov. Eden največjih vrhov Djebel Babor meri točno 2000 metrov. Podoben je našemu gorenjskemu Stolu. Stalno letimo na 2500 metrov. Mala mesteca in vasice teko pod nami. Oči kar požirajo lepoto, ki je v marsičem podobna našim krajem. Preko Bibanov letimo v skupino Velikih Kabilov. Tik ob Djebel Džurdžura (2600 metrov) doseže lepota svoj višek. Kakor naše ponosne Julijske Alpe tako se vijejo orjaški venci vzporedno z obalo. In vendar velika razlika; nobene hoje, nobene smreke, niti bukke. Zato pa pinje, borovci in drugi sredozemski iglavci. Nad mestom Palestro nenadoma izginja divja romantika in kakor skozi okno se odpre pogled v neskončno modrino Sredozemskega morja. Še nekaj minut in letališče Maison Blanche leži pod nogami.

Amerikanci so naju pobrali s tovornim avtomobilom. Kakih 20 kilometrov je do alžirske prestolice. Po čistem in svežem zelenilu hiti cesta. Zdi se kakor pot iz Kranja v Ljubljano. Povsod prevladujejo vinogradi. Evropa diha tu s polnimi pljuči. Vzorna polja, lepe hišice, moderna gospodarska poslopja; človek ne ve kam bi obrnil pogled. V ozadju, na levi in desni kipijo v nebo oljčno-zeleni vrhovi. Pred nami leži ravnina zelo gosto naseljena. Cesta zavije k morju in ob njem drvi naš avto z ameriško hitrostjo in ameriški šoferski sposobnostmi, ki veselo balinajo z našimi glavami.

Že smo v mestu, ob lukii, ki nudi edinstveni po-

Ramo ob rami z zavezniki...

gled na vse štiri božje strani. V urejeni terasah se dvigajo veličastna bela poslopja. Veličastvo arhitektonsko skladnih stavb človeka kar prevzame. Francozi so tu odlično pokazali vse svoje ogromne kolonijalne sposobnosti. Ulice z bogatimi drevoredi so polne vojaštva. Vse mogoče uniforme so zbrane. Vodijo Amerikanci. Šarmantne Francozinje vitke in srednje rasti, okusno oblečene in še okusnejše našminkane s svojo prisotnostjo kar nevidno predstavljajo hribovskega Slovenca tja v našo Gorico, Ljubljano, Maribor, Celovec, Trst in Beljak. Koketno nas pozdravljajo z dvema prstoma "V."

Mesto je čisto in snažno, kljub vojni. Alžir šteje danes okrog pol milijona prebivalcev. Tu sem je Francoz prinesel vse svoje kulturne in civilizatorične dobrine. Kakšna ogromna razlika med njim in njegovim rimskim sobratom! Včasih sem tam v Levanti zbasal oba kar v eno vrečo. Delal sem krivico tako enim kakor drugim.

Mesto Alžir ni danes samo prestolnica Severne Afrike, pač pa je glavno mesto vseh svobodnih vojskojočih se Francozov. Dolgotrajni politični spori še niso prenehali. Francoska tragedija je duhove tako zmedla, da narod ne najde samega sebe. Ista tragika kakor marsikje v zaslužnjeni Evropi in na žalost tudi pri nas. Sam predsednik britanske vlade je prifrčal semkaj, da pomiri duhove in celo Nj. Vel Kralj Jurij VI. je v času našega alžirskega bivanja obiskal Alžir, da pozdravi svoje hrabre vojake in pohladi vroče glave.

Alžir je biser Sredozemskega morja. Strnjeno naseljena obala meri okrog 16 kilometrov. Alžir je gotovo eno izmed najvažnejših pristanišč Sredozemskega morja. Razsežne luške naprave dajejo odlično oporišče pomorskim edinicam in luka bo verjetno v tej vojni odigrala še prav posebno vlogo. Sovražnik se tega dobro zaveda, zato so zračni obiski pogosti, ali popolnoma neuspešni zaradi sijajno organizirane obrambe.

Mesto privlačuje v mirnih časih ogromne množice potnikov zaradi zelo ugodnega podnebja. V zimskih mesecih znaša najnižja temperatura 15 stopinj C. Zanimivosti je tu zelo veliko. Če bi jih hotel popisati, bi moral ostati tu nekaj mesecev in ne bi smel pri tem misliti na poslovno delo. Najina pot pa drvi s filmsko naglico. Komaj ostaja toliko časa, da vržeš bežni pogled na najbližjo okolico, kamor te usmerja službena pot. Nekatero ulice, stavbe, stopnjišča in kluke pa nama bodo ostale v trajnem spominu, saj sva jih neprostovoljno premerila več kot preveč. Taksijev in kočijažev sploh ni. Edino javno prometno sredstvo so nabito polni tramvajski vozovi in pa bicikelj, ki vleče za seboj prikolico, s katerim te potegne "taksi" ob obali, kajti zaradi premajhne "konjske sile" z njim ne moreš v breg.

Po ulicah in trgih se prelivajo ogromne množice. Avtomobilski promet z največjim uspehom konkurira egiptski prestolici. Kljub temu sva s prijateljem prepeščila v desetih dneh več kakor v Egiptu celo leto. Trgovine so večinoma zaprte, kupiti ne

moreš ničesar. Vina je dovolj in to prav dobrega, dobiš pa ga samo ob določeni uri.

Na prvi pogled opaziš, da so ljudje pomanjkljivo obuti in oblečeni. Evropejci cokljajo po ulicah z lesenimi podplati. Nogavic ženski svet ne nosi, ker jih ni in se dobe samo na izkaznico. Francozinje posvečajo lepoti in negi mnogo več pozornosti kakor Evine hčerke drugih narodov. Golih nog ne kažejo rade, zato so pogruntale nekaj svojevrstnega. Z nog odstranjujejo kosmate grdobije in nato noge pobarvajo v barvi nogavic, ki bi jih nosile — če bi jih seveda imele. Na ta način mislijo Francozinje, da so vendarle obute. Človek bi jim kar pritrtil, zlasti če se spomni nogavic, ki prav nič ne povedo ali je noga obuta ali ne.

S prehrano je velik križ, komaj manjši kakor v Tripoli. Ogromno mesto ima komaj ducat odprtih restavracij. Zelo skromna jedila so vodena in porcije mikroskopsko majhne. Kdor ni točno ob 12 ali 7 pri obedu ali večerji, mu zaprejo vrata pred nosom in pri tem prav nič ne gledajo ali si preprost vojak ali polkovnik. "Complet," to je zdravilo za lačni želodec, če si nekaj minut v zamudi. Košček mrzle ribe in nezabeljeni krompir, to so v glavnem alžirske poslastice. O olju, maslu, jajcih in podobnih dobrotah ni sledu. Zjutraj, opoldne in zvečer uhajajo človeku s tekočino v ustih misli v Kairo.

HOSTARJI NA DELU V SLOVENIJI. Iz Slovenije poročajo, da so slovenski guerilci napadli podzemeljske naprave premogovnika v Zagorju ob Savi in jih popolnoma uničili. Premog, ki ga v Zagorju kopljejo, so do sedaj izvažali v Italijo. Hostarji so z uspehom napadli dva italijanska železniška vlaka na progi Logatec-Postojna. Pri tem je bilo nekaj nemških vojakov, ki so se vozili proti Trstu ubitih. Hostarji so dve lokomotivi uničili. Akcije osvobodilne fronte so se v zadnjem času razširile preko Goriških Brd v Furlanijo. Tako poroča "Il Gazzettino", da so pripadniki Osvobodilne fronte koncem maja napadli vojaško skladišče pri Korminu, ga deloma izpraznili deloma uničili. List pravi, da so oblasti pozaprele večje število slovenskih in furlanskih "komunistov".

VELIKA ZMAGA PATRIOTOV V BOSNI. V protiofenzivi, ki so jo izvršili patriotje v vzhodni Bosni proti Nemcem in njihovim podrepnikom so osvobodili štiri mesta in sicer: Srebrenico, Vlasenico, Olovo in Han Pjesak. Poročajo, da se ofenziva patriotov uspešno nadaljuje.

Samo stalno in nepretrgano delo, samo največji napor in požrtvovalnosti, ki ne poznajo meja: samo skrb kako bi največ doprinesel k vojnemu naporu ti bo odpirala pot v svobodo in ti dala potni list za domovino!

Trpod latnika

Da bi bila pomoč našim vojnim ujetnikom in civilnim internirancem čim učinkovitejša, se Jugoslovanski Rdeči Križ obrača na vse cenj. gospe jugoslovanske kolonije s prošnjo za sodelovanje. Vsaka ura, katero žrtvujete za Rdeči Križ, olajšuje trpljenje onim, ki trpe v ujetništvu.

Rdeči Križ posluje vsaki dan od 8 ure zjutraj do 8 ure zvečer v svojih prostorih, ki se v Kairu nahajajo v Sh. Saquib Pacha 11, Zamalek - tel. 51348.

ITALIJANE TRESE STRAH. Strahovita bombardiranja Sicilije, Korzike in Južne Italije so tako pretresla celotni živčni ustroj italijanskega naroda, da so celo visoki fašistovski priganjači izgubili že vsako razsodnost. Po raznih industrijskih središčih so pozaprlji okrog 100.000 ljudi. Mussolini je izdal odredbo, po kateri posebna sodišča nadomeščajo redna sodišča po ogroženih predelih. Obsedno stanje je razglašeno na Siciliji, Korziki, Sardeniji in Južni Italiji. Posebnim sodiščem predsedujejo generali. Italijanski tisk z velikim razburjenjem analizira bodoče vojne dogodke. V svojih tolmačenjih priznava, da je strateški položaj Italije zelo nevaren in da bodo zavezniki vsaj teoretično lahko dosegli delne uspehe. Italijanska jadikovanja so zlasti uperjena proti nemškemu zavezniku, od katerega pričakujejo tisto udarnost, ki jih je omamila 1. 1940.

Z RANJENCI DELAJO REKLAMO. Fašistovska federacija v Milanu je priredila v drugi polovici meseca junija pompozno turnejo ranjencev in pohabljenecv v Emiliji in Toskani. Fašisti mislijo na ta način okrepiti popolnoma že skrahirano moralo laškega naroda. Izgleda pa, da te parade, ki tako jasno pričajo o kriveh sedanje vojne niso vzbudile pričakovanih učinkov. Nasprotno poročila iz nevtralnih virov pripovedujejo, da so gledalci teh sprevedov pričeli demonstrirati proti vojni, proti fašizmu in proti Mussoliniju. Oblasti so zato nadaljnje paradiranje nesrečnih vojnih žrtev ustavile.

KVISLINGOM SE TRESEJO HLAČE. Živčna vojna drugega bojišča zlasti pretresa balkanske kvislince. Tako Bolgari na široka usta pišejo in govore, da bodo branili Balkan z vsemi sredstvi, da pa ne mislijo anektirati grške Tracije in naše Južne Srbije (za vsak slučaj!) V Sofiji zaseda Vrhovna komanda balkanske obrambe, ki ji načeljuje nemški general Loer. Pavelić je že ponudil svojo "pomoč" in tudi Madjari pravijo, da bodo branili Balkan do zadnje patrone. Vsa ta goreča zagotavljanja sprejemajo narodi z mešanimi občutki. Bolgari dobro vedo, da je vojna za Nemce že izgubljena in tudi na Hrvaškem so istih misli. Edina Madjari še nekaj računajo na nemške zmage.

PRIMORCI PRODIRAJO. Brigadi Simon Gregorčič in Ivan Gradnik, ki ju sestavljajo naši Primorci sta dosegli v zadnjem mesecu pomembne uspehe. Pomembnejše bitke so bile pri Fonih nad Tolminom, kjer so Lahi imeli nad 100 mrtvih. Naši so zajeli 23 strojníc in 150 pušk. Borbe so se vodile tudi okrog Idrije in na Vojskem.

PROMETNE TEŽKOČE V BOSNI. Hrvaški ustaški list "Nova Hrvatska" jadikuje nad ogromnimi prometnimi težkočami v Bosni. Med drugim pravi, da se je šele po dveh letih posrečilo obnoviti porušeno železniško progo med Bosanskim Novim in Bihaćem.

MILOŠČINE ZA ČITE NA BALKANU. Ker so se pojavljali številni upori med laškimi vojaki zlasti v Bosni, Črni gori in Srbiji so pričeli v Rimu zbirati darove za te vojake in nabrali baje 30 vagonov raznih potrebščin. Letak, ki vabi prebivalstvo k zbirki darov pravi med drugim tole: "Tudi pri organizaciji tega vlaka, ki prinaša hvaležnost italijanskega naroda junaškim četam, ki se borijo na Balkanu proti zahrbtnim partizanskim tolpom, je v veliki meri sodelovala fašistovska stranka in s tem ponovno dokazala, kako so ji pri srcu bojovníki. Čim prispejo količine pošiljatve do ediníc, ki so jim namenjene, bodo darovi razdeljeni s sodelovanjem pristojnih vojaških poveljnikov v navzočnosti okrožnih tajnikov fašistovske stranke ali njihovih zastopnikov". Švicarski listi, ki prinašajo ta poročila pravijo, da je zelo malo verjetno, da bi ti darovi prispeli v roke bojovníkov, ker je ves promet v Bosni, Srbiji in tudi drugod skrajno nereden. List pravi dalje, da se tega zavedajo tudi darovalci, ki so bili primorani s trpkim srcem ukloniti se fašistovski zahtevki.

UPORNIKI V ZALEDJU KOTORSKEGA ZALIVA. Italijanski glavni štab poroča, da je bila odlikovana učiteljica Margerita Comai, ki da je edina italijanska ljudskošolska učiteljica v neposredni bližini Boke Kotorske. Odlikovana, da je bila zato, ker da je v najhujšem uporniškem ognju negovala laške ranjence. Poročilo ne pove s kakšnim uspehom je borba v zaledju Boke Kotorske končala.

LAHI SE SRAMUJEJO LASTNIH LAŽI. Že pred dolgim časom so Lahi uvedli v Ljubljani nekak stenski časopis pod imenom "Lubiana nuova". List je tiskan v obliki letaka, fašisti pa ga raznašajo po trgovinah s strogo zapovedjo, da ga morajo lastniki razobesiti v izložbah. List je zrcalo laških laži. Koncem aprila so n.pr. pisali v tem listu, da se Lahi in Nemci nikdar ne bodo umaknili iz Severne Afrike, ker da je vsak kv. meter tuniške zemlje tako utrjen, da ga ne more zavzeti nobena sila. Ko so Lahi in Prusijaki v Tunisu kapitulirali so iznajdljivi domoljubni ljubljanski trgovci razobesili v izložbe ravno te laške laži. Sploh ima list veliko smolo. Vse kar je do sedaj napovedal se je zgodilo ravno nasprotno. Oblasti so sedaj strogo prepovedale izobešanje starih številčk po izložbah.

JUTRO & Slovenski dom SLOVENEK - SLOVENSKI NAROD

DR. ALBERT KRAMER UMRL

Ljubljana, 27. maja

Z balkona Narodne tiskarne sta davi zgodaj zaplapolali črni zastavi. Sporočali sta Ljubljančanom, da je neizprosna smrt spet kruto posegla v vrste naših javnih delavcev in da je odšel v večnost direktor »Jutra« in predsednik Narodne tiskarne, bivši večkratni minister, poslanec in senator, dr. Albert Kramer.

Zalostno obvestilo se je hitro širilo od ust do ust in že v nekaj urah zajelo vso Ljubljano. V javnosti je bilo znano, da je dr. Kramer bolan, hudo in neozdravljivo bolan, saj je že več let, kar se je zaradi boleznih moral umakniti iz aktivnega javnega življenja. Vendar ni nihče slutil, tudi ne njegovi sorodniki in znanci, da mu je življenjska doba že tako kratko odmerjena. Res se je jeseni njegovo zdravstveno stanje znatno poslabšalo in se ni hotelo več bistveno popraviti, a prav zadnje tedne se je zdelo, da se mu s prihajajočim poletjem obrača na bolje.

Nenadna vest o njegovi smrti je zaradi tega boleče presenečenje, ne le za širšo javnost, temveč tudi za ožji krog njegovih prijateljev, saj so upali, da bo obvladal tudi novi naval boleznih in jim ostal ohranjen vsaj še nekaj časa.

Po smrti svojega najboljšega osebnega in političnega prijatelja nepozabnega dr. Gregorja Žerjava v l. 1929 je bil dr. Albert Kramer najvidnejši in najmočnejši predstavnik onega dela slovenskega ljudstva, ki so ga v dobi političnih borb označevali za napredni tabor. Z njim lega zdaj v grob ena poslednjih velikih političnih osebnosti generacije, ki je vodila usodo našega ljudstva v zadnjih dvajsetih, tridesetih letih. Z njim odhaja eden naših prvih, neumornih in vsestranskih javnih delavcev, mož redkih sposobnosti in izredne požrtvovalnosti. Zapušča pa nas tudi človek, ki je bil velik po duhu in srcu, neupogljivega in plemenitega značaja, mož globokega socialnega čustvovanja.

Smrt dr. Kramerja pomenja za našo javnost izgubo, ki jo bo težko nadomestiti. S polno pravico smemo zapisati o njem, da je bil zaslužen za naše ljud-

stvo, katerega napredku je posvetil vse svoje življenje. Naša zgodovina bo beležila njegovo ime na častnem mestu.

Sláva spominu dr. Alberta Kramerja!

Ljubljana je bila pri pogrebu dr. Alberta Kramerja zastopana po pripadnikih vseh svojih slojev in predstavnikih vsega javnega življenja. Nebo je naklonilo sonca, priroda cvetja, ljudje pietetno spoštovanje — in tako je bilo slovo dr. Alberta Kramerja v svoji otožni prisrčnosti zares mogočno in krasno. Delovni petek se je izpremenil v velik žalni praznik.

Mnogi so prihajali peš na Žele, mnogi s tramvaj. Uprava Maloželezniške družbe je stavila v promet primerno število rezervnih voz, ki pa so bili tudi vsi gosto zasedeni. Se so ljudje prinašali šopke in skozi kapelico je polno uro pred pričetkom žalne svečanosti romala neprekinjena procesija kropilcev, ki so obenem izražali sožalje družini, zbrani pred kapelico. Na prostornem dvorišču pred molitnico je naraščala množica, ki je po pestrosti nudila izredno družabno sliko. Zastopane so bile naše kulturne, gospodarske in socialne ustanove, vsi akademiki, gospodarski in drugi poklici in zlasti tudi naše ženstvo.

Izpred vojaškega sodišča

Vojno sodišče Oboroženih sil za Slovenijo in Dalmazijo, oddelek Ljubljana, je razglasilo sodbo proti

Ogrinc Štefaniji, Jožefa in Mohar Antonja, rojeni v Podturjaku 10. VIII. 1913, tam bivajoči, služkinji, samski, v zaporu, ki je bila obtožena

a) zločina po čl. 1 Ducejevega razglasa z dne 3. V. 1942, ker je v Podturjaku od nedoločenega časa do aprila l. 1943, sodelovala v združbi, stremeči po nasilnem prevratu politične, gospodarske in socialne ureditve države;

b) zločina po čl. 16 Ducejevega razglasa z dne 3. X. 1941, ker je od 16. junija do avgusta l. 1942. sodelovala v oboroženi topli, delujoči v Ljubljanski pokrajini.

Sodišče je Ogrinc Štefanijo spoznalo za krivo obtoženih zločinov in jo obsodilo v do smrtne ječe z vsemi zakonitimi posledicami. Odreja se objava sodbe v izvlečku v »Jutru« v Ljubljani.

Ljubljana, 24. maja 1943/XXI.

Zaplemba imovine upornika Gabriela Škerla

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino glede na svoji naredbi z dne 6. novembra 1942-XXI št. 201 in z dne 7. januarja 1943-XXI št. 2 o zaplembi imovine upornikov, glede na predlog Zavoda za upravljanje, likvidacijo in dodeljevanje imovine, zaplenjene upornikom v Ljubljanski pokrajini, upoštevajoč, da je bil Škerl Gabriel živ. Ivana, bivajoč v Ljubljani, Idrijska cesta št. 20, s sodbo Vojaškega vojnega sodišča Višjega poveljništva oboroženih sil »Slovenia-Dalmazija«, odd. v Ljubljani, z dne 13. maja 1943-XXI obsojen zaradi udeležbe pri prevratni združbi na 19 let ječe in na stranske kazni z vsemi zakonitimi posledicami.

upoštevajoč, da je po preiskavi, opravljen po členu 6, naredbe z dne 6. novembra 1942-XXI št. 201, šteti Škerla Gabriela za upornika po členu 2., št. 3, črki d) te naredbe in da je torej njegova imovina zaplenljiva, odloča:

Zaplenja se vsa premična in nepremična imovina, brez izjeme, lastnina upornika Škerla Gabriela živ. Ivana in Cerkevnik Genovefe, roj. 4. marca 1914 v Trilistu biv. v Ljubljani, Idrijska cesta št. 20, v prid Zavoda za upravljanje, likvidacijo in dodeljevanje imovine, zaplenjene upornikom v Ljubljanski pokrajini.

Opozorilo

Do 31. maja t. l. morajo lastniki sami poskrbeti za odstranitev zidnih lepakov

Določba se ne nanaša na zidni časopis »Ljubljana novica«.